

Eesti Külaliikumise Kodukant taotlus konkursile

Siseministeeriumi strateegiline partner
„Kodanikuühiskonna programmi 2021–2024
meetmes Võimekad ja hoolivad kogukonnad“

Tallinn 2021

Sisukord

1. Eesti Külaliikumise Kodukant vastavus konkursi nõuetele.....	3
2. Ülevaade Liikumise Kodukant senisest panusest võimekate ja hoolivate kogukondade strateegilisel arendamisel.....	4
2.1 Panus kogukondade tugisüsteemi loomisse	4
2.2 Panus kogukondade oskuste ja võimekuste tõstmisse	5
3. Eesti Külaliikumise Kodukant suutlikkus koondada liikmete, võrgustiku, kogukondade arenguvajadusi ja pakkuda neile arendustegevusi.....	6
3.1 Liikmeskond ja võrgustikutöö	6
3.2 Külaliikumise Kodukant esindatus komisjonides	8
3.3 Kodukandi sihtrühmade infokanalid ja -listid	8
4. Külaliikumise Kodukant võimekuste ülevaade võimekate ja hoolivate kogukondade strateegilisel arendamisel.....	10
4.1 Analüütiline võimekus.....	10
4.2 Strateegilise planeerimise võimekus.....	11
4.3 Võimekus tegutseda üle-eestiliselt	12
4.4 Huvikaitse võimekus.....	12
5. Liikumise Kodukant eesmärgid Siseministeeriumi strateegilise partnerina „Kodanikuühiskonna programmi 2021 – 2024 meetme Võimekad ja hoolivad kogukonnad prioriteetide elluviimisel.....	13
5.1 Prioriteet „Süsteemne ja võrgustikupõhine kaasamine kohalikul tasandil“	13
5.2 Prioriteet „Kogukondade ja kohalike omavalitsuste teadlikkuse tõstmine kohaliku tasandi ja kogukondade koostöövõimalustest“	14
5.3 Prioriteet „Kohaliku omavalitsuse tasandil kogukondade kaasamine kohaliku elukeskkonna kujundamisse“	14
5.4 „Prioriteet „Teenuste delegeerimine kohaliku tasandi vabaühendustele või kogukondadele“	15
6. Tulemuste saavutamist tagav tegevuskava perioodiks 01.04.2021 kuni 31.12.2024	16
6.1 Tegevussuund 1: KAARDISTAMINE	16
6.2 Tegevussuund 2: TOETAVAD MATERJALID JA PRAKTIKAD.....	17
6.3 Tegevussuund 3: VÕRGUSTIKUTÖÖ	18
6.4 Tegevussuund 4: TOETAVAD SÜNDMUSED	19
6.5 Tegevussuund 5: KOMMUNIKATSIOON	20
6.6 Tegevuskava ja tulemusnäitajad aastate lõikes	21
7. Eelarve kululiikide lõikes 2021-2024	23
8. Tegevuste elluviimise eest vastutajad, töö korraldamine.....	24

1. Eesti Külaliikumise Kodukant vastavus konkursi nõuetele

Põhikirjalise tegevuse vastavus nõuetele

Kodukandi põhikirjaline tegevus toetab vastava konkursi valdkonna arengut ja on seotud programmi „Kodanikuühiskonna programm 2021–2024“ eesmärgiga.

Vastavalt põhikirjale on Liikumise Kodukant eesmärk kogukondliku tegevuse edendamine Eesti maapiirkondades, väärtustades ja arendades külaelu, pärimuskultuuri ja vabatahtlikku tegevust.

<https://kodukant.ee/meist/juhtimine/pohikiri/>

Kogemus ja kompetents liikmete aktiivsel kaasamisel

MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant (algselt nimega Eesti Külade ja Väikelinnade Liikumine Kodukant) asutati 9. oktoobril 1997. Ühingu asutamise aluseks oli Eesti külade I Maapäeva otsus. Seega saab Kodukandi puhul julgelt öelda, et ühing on loodud alt-üles lähenemisel, külainimeste poolt, kes nägid vajadust koonduda üle-eestiliseks organisatsiooniks. Ühingu tunnuslause „Kogu Eesti peab elama!“ peegeldab liikumise väärtust tegutseda rohujuure tasandil, ühtlasi vajadust tegutseda kogu ühiskonna tasandil üldisemalt.

Nii nagu ühing on sündinud alt-üles algatusena on kogu 24 -aastane tegevus toimunud koostöös kõiki Eestimaa maakondi katva liikmeskonnaga. Allpool kirjeldatud tegevused on ellu viidud üle-eestiliselt, kus liikmesorganisatsioonid on osalenud koordinaatorite, info vahendajate, ideede generaatorite, mentorite või tegevuste rakendajatena samal ajal oma liikmete motiveerijate, koolitajate ja kogukondade koondajatena.

Tegevuse avalikustamine ning vabaühenduste eetikakoodeksi järgimine

Eesti Külaliikumisel Kodukant on veebileht kodukant.ee, kus on avaldatud juhatuse liikmete ning liikmesorganisatsioonide kontaktid, põhikiri ja majandusaasta aruanded, külaliikumise strateegia ning tegevuste ülevaade.

Deklareerime   kodulehel   vabaühenduste   eetikakoodeksi   järgimist.

<https://kodukant.ee/meist/juhtimine/>

Taotleja vastab riigihangete seaduses toodud pakkujale esitatavatele nõuetele ja siseministri 28.03.2018 käskkirjas 1-3/32 „Riigieelarvelise toetuse andmise kord“ toodud nõuetele.

2. Ülevaade Liikumise Kodukant senisest panusest võimekate ja hoolivate kogukondade strateegilisel arendamisel

2.1 Panus kogukondade tugisüsteemi loomisse

Eesti Külaliikumine Kodukant on 24-aastase kogemusega vabaühenduste liit, kelle missiooniks on ühendada oma kodukandi elukeskkonda ja külakogukondi arendavaid ühendusi, toetades kohalikku algatust, kodanikuaktiivsust ja ettevõtlikkust.

Selle aja jooksul oleme andnud oma tegevusega tugeva panuse kogukondade võimestamisse ning aidanud luua ja arendada kogukondliku arengu tugisüsteemi:

Liikumise Kodukant esimeste eestvedajate initsiatiivil kutsus Siseministeerium 1988 ellu Külaliikumise toetamise programmi, täna tuntud kui **Kohaliku Omaalgatuse Programm**. Programm on olnud kogukondlikku vastutust võtvate inimeste kasvulavaks, just selle programmi kaudu on kogukonnad saanud ellu viia oma esimesi projekte ja ühistegevusi. Tänu külakogukondade edulugudele laienes programm ka linnadesse, külakogukondade näited töid välja vajaduse ka linnades kogukondliku tegevust edendada. Külaliikumise esindajad on olnud programmi elluviimisel sisendi andjaks ministeeriumile ja osalevad maakondlikes hindamiskomisjonides oma ekspertidega.

2002 Balti-Ameerika Partnerlusprogrammi toel asutatud maakondade arenduskeskuste juurde kutsuti **vabaühenduste konsultandid**, 15 maakonnast 13 -s olid nendeks Kodukandi taustaga inimesed, nende kogemus ja teadmised olid suures osas pärit meie projektidest ja koolitusprogrammidest.

2005 algas ettevalmistus EL **LEADER programmiks** (2007-2014), koostöös kohalike omavalitsuste ja Maaeluministeeriumiga. Kodukant levitas siin teavet programmist, korraldas nõupidamisi ja oli kaasatud nõuandjana maakondades LEADER tegevusgruppide loomisesse. Ettevalmistusperioodi lõpuks oli asutatud 22 tegevusgruppi.

Süvendatult koolitustega edasiminemiseks asutas Kodukant aastal 2005 oma tegevuse loogilise jätkuna **Kodukandi Koolituskeskuse**, eesmärgiga laiendada koolitusteemasid ja kaasata koolitajateks kogenumaid külaliikumise aktiviste.

Aastal 2007 algatas Kodukant **kogukonnaarengu konsulendi kutse standardi** koostamise. 2009 anti välja esimesed kogukonnaarengu konsulendi kutsetunnistused. Tänapäevaks on Eesti Kutsekoja poolt vastavalt standardile kinnitatud konsulendi kutsetasemed 5, 6, 7 ja 8. Kutse sisu vastab kogukondade nõustamises ette tulevatele vajadustele ja teemadele. Kutse omistajaks on Põllumajandusuuringute Keskus, mille juures tegutseb kutsekoda. Kutsekoja liikmeks on kinnitatud ka Kodukant. Konsulendi kompetentside kirjeldus asub siin: <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Kompetentsid/vaata/10520160>

Aastal 1996 kutsusid külaliikumise eestvedajad ellu külakogukondade parlamendi ehk **Eesti Külade Maapäeva**. Esimesel Maapäeval Narva-Jõesuus võeti vastu otsus luua ühing, mis seisaks külakogukondade huvide eest üle Eesti ehk tänase nime MTÜ Eesti Külaliikumise Kodukant. Sellest ajast on Maapäevast kujunenud iga kahe aasta järel toimuv külakogukondade huvikaitse ja kogemuste vahetuse suursündmus. Lisaks huvikaitse tähtsusele on 3-päevase Maapäeva väärtus inspiratsioonis ja ideedes, mida kogukonnad teineteiselt saavad. Eriti suur võimestav mõju on Maapäeval alustavatele kogukondadele. Maapäev on olnud eeskujuks kogu Euroopale – mitmetes riikides on Eesti eeskujul oma maapäevad ning samuti toimub regulaarselt Euroopa Maapäev (European Rural Parliament). Alates 2017 vormistab ja kinnitab Maapäev oma sõnumid dokumendis **Maapäeva Manifest**, mis on kujunenud keskseks dialoogi aluseks maakogukondade, valitsuse ja ministeeriumide vahel

Alates aastast 2005 korraldab Külaliikumine Kodukant konkurssi **Eestimaa Aasta Küla**, millega teadvustatakse ühiskonnas maaelu väärtusi ning tunnustatakse aktiivseid kogukondi.

Aastatel 2019 ja 2020 on Kodukant juhtinud erinevate maaelu toetavate organisatsioonide koosloomesündmust „**Maal elamise päev**“, mis soodustab kohalike omavalitsuste ning külakogukondade praktilist koostööd oma piirkonna väärtuste esiletoomisel ja tutvustamisel. Mitmed osalenud omavalitsused on kinnitanud, et sündmus on oluliselt lähendanud kogukondi omavalitsustele ning loonud soodsa pinnase koostööks.

Aastatel 2018 -2019 töötas Liikumine Kodukant koostöös sotsiaalministeeriumiga välja **Vabatahtlike kaasamise mudeli hoolekandeteenuste juurde**. Üks osa mudelist puudutas keskkonna loomist kogukondade ja omavalitsuste partnerluseks sotsiaalvaldkonnas. Märtsis valmib ka Kodukandi käsiraamat vabatahtlikele seltsilistele. Sotsiaalministeerium on meie poolt välja töötatud mudelit aluseks võtnud ning otsimas partnerit mudeli rakendamiseks kogu Eestis.

2.2 Panus kogukondade oskuste ja võimekuste tõstmisse

Erinevate arendusprojektide kaudu on otseselt toetatud kogukondade oskuste baasi ja võimekust:

Aastatel 2002-2003 viidi ellu projekt „**E-Village**“ PHARE Access toetusega ning koostöös Põllumajandusministeeriumiga, mis tõi esmakordselt päevakorda kogukondliku tegevuse arengu planeerimise teema. Projekti tulemusena uuenes küla arengukava mõiste ja kasulikuks väljundiks said valminud küla arengukava koostamise käsiraamat, loodud külavanemate võrgustik ning kõrgetasemeliselt läbi viidud koolituste materjalid. 105 külakogukonda koostasid projekti raames oma esimese kogukonna arengukava, selleks et SAPARD programmis olla valmis EL toetuse taotlemiseks nõutud tasemel. Küla arengu planeerimine on jäänud kestma ka nüüd, kuigi seda otseselt ei nõuta.

Aastal 2004-2006 toimunud „**Säde küladesse**“ projekt võttis fookusesse „uinuvad külad“, kus innustati läbi eestvedaja võimestamise kogukondliku tegevuse käivitamist. Projekti raames tegutseti 124 külas, kellest 80% õnnestus käivitada oma paikkonna külaliikumine. Selles projektis sõnastati ka kogukonna arengu tasemete esialgne kontseptsioon.

Aastatel 2005 - 2006 toimunud projektis „**Kogukonnateenused külas**“ toetati 25 külaseltsis kogukonnateenuse käivitamist koolituste ja nõustamisega ning teenuseid tutvustava voldikuga. Tegemist oli esimese korraga, kui külade omatulu teenimise võimekusega tegeleti.

Aastatel 2018/2019 projekt „**Külavanemate institutsionaalse koostöömodeli väljatöötamine kohalikele omavalitsustele**“, mille fookuses oli külavanema institutsiooni täpsustamine ning külavanemate ja kohalike omavalitsuste koostöömodeli loomine. Korraldasime külavanemate uuringu, kogukonnatöö mudeli tutvustamise seminaridel ning koostasime uuendatud ja kommenteeritud külavanema statuudi näidise. Projekt käivitas 20 kohalikus omavalitsuses haldusreformi muutusi arvestava külavanema statuudi koostamise ning külavanema institutsiooni uue mõtestamise.

Aastatel 2020/2021 viib Kodukant ellu ACF projekti „**Õmblusteta maaühiskonna programm**“, mille fookuses on külakogukondade ja omavalitsuste koostöö toetamine. Oleme läbi viinud külaliikumise ja tugisüsteemi kaardistuse, selle andmeid analüüsinud ning korraldanud piirkondlikud koostööseminarid omavalitsuste ametnikele ja kogukondade esindajatele. Märtsi lõpus toimub veebikonverents „Kogukonna roll ja võimalused kohalikus omavalitsuses“, mille peamine sihtgrupp on kohalikud omavalitsused.

Alates möödunud aastast osaleb Kodukant koostöös Leader Liidu ja maaelu võrgustikuga **Arukate külade arenguprogrammi** käivitamises, mis saab avastardi käesoleva aasta esimesel poolel.

3. Eesti Külaliikumise Kodukant suutlikkus koondada liikmete, võrgustiku, kogukondade arenguvajadusi ja pakkuda neile arendustegevusi.

3.1 Liikmeskond ja võrgustikutöö

Eesti Külaliikumisel Kodukant on tänase seisuga 19 juriidilist liiget, millest 13 on maakondlikud, 3 valla- või piirkonna põhised külade ühendused. Kahes maakonnas, kus puudub maakondlik organisatsioon (Võrumaa ja Lääne-Virumaa) on koostöölepe sõlmitud maakondlike partnerorganisatsioonidega. Kodukandi liikmetel on oma liikmeskond (hinnanguliselt 250 liiget) ning oma võrgustik sihtgrupi esindajatest (hinnanguliselt umbes 3000 kogukondade esindajat).

Kodukandi temaatilised võrgustikud on järgmised:

Külavanemate võrgustikku on kaasatud külaelanike poolt valitud mandaadiga külavanemad, keda tänaseks on Eestis 654. Külavanemate võimekuse ja kaasatuse tõstmiseks on Kodukandi juurde moodustatud 6-liikmeline tööühm.

Täiskasvanuhariduse saadikute võrgustik käivitati Kodukandi Koolituskeskuse ja ETKA ANDRAS-e koostöös täiskasvanute hariduse jätkamise toetamiseks. Sinna kuulub igast maakonnast üks Kodukandi esindaja. Võrgustiku eesmärk on populariseerida ja toetada elukestva õppe alaseid tegevusi külates. Kokku on võrgustikus 15 maakonda 15 esindajaga. Maal elamise päeva võrgustik toimib kahel tasandil. Esiteks koordineerib Kodukant ... organisatsioonist koosnevat Maal Elamise Päeva juhtrühma. Teiseks moodustavad võrgustiku sellest üle-eestilisest suursündmusest osa võtvate omavalitsuste esindused, kellega koos Maal Elamise Päevaks valmistatakse, mida ellu viiakse ning hinnatakse. Aastal 2019 kuulus võrgustikku 35 omavalitsuse esindajat, 2020 lisandus 18 ja 2021 aastal ootame hinnanguliselt 30 omavalitsust.

Vabahariduse võrgustik on üks neid üle-eestilisi võrgustikke, kus Kodukant on oma Koolituskeskusega aktiivne liige, olles esindatud Vabaharidusliidu volikogus ja toetades organisatsiooni strateegilise planeerimise võimekusega, mille kaudu teostatakse huvikaitset täiskasvanuhariduse valdkonnas.

Vabatahtliku tegevuse võrgustik loodi Kodukandi eestvedamisel 20. märtsil 2014. Käesolevaks hetkeks on võrgustikus 37 liiget. Võrgustikku kuuluvad vabatahtlike kaasavad organisatsioonid väga erinevatest valdkondadest ning esindatud on nii vabaühendused kui ka avaliku sektori organisatsioonid. Võrgustiku eestvedamine on olnud Kodukandi üks Vabatahtliku tegevuse strateegilise partnerluse lepingust siseministeeriumiga 2014 - 2020. Seoses lepingu lõppemisega anname võrgustiku üle uuele eestvedajale, kuid jääme kindlasti osalema võrgustikutöös ka edaspidi. Külaliikumine on juba 90ndate algusest toimetanud peamiselt ainult vabatahtlike panusel ja on vabatahtliku tegevuse uuringute põhjal üks enim vabatahtlike kaasav valdkond.

Arukate külade võrgustik on kõige värskem võrgustik, mille juhtrühma Kodukant kuulub. Koostöös Leader Liidu ja teiste partnerorganisatsioonidega on välja töötatud arenguprogramm ning valitud esimese vooru osalejad. Programm käivitub mais 2021. Kodukandilt oodatakse tulevikus arukate külade võrgustiku püsivat hoidjat.

PREPARE rahvusvaheline võrgustik Liikumine Kodukant esindab Eestit üle-euroopalises maapiirkondade arengule kaasaaitavas organisatsioonis. Antud ühingu kaudu oleme panustanud uute EL liitujate ettevalmistusele, kogukondade kaasamise võimekusele kolmandate riikide avalikus sektoris ning meie kõige suurem panus on olnud Eesti Maapäeva formaadi ja kogemuste jagamine ja integreerimine rahvusvahelisse praktikasse.

CEV võrgustik. Liikumine Kodukant osaleb aktiivselt Euroopa Vabatahtlike Keskuse (CEV)^[1] töös, olles selle organisatsiooni liige 2015. aastast. CEV-is on kokku 64 liiget üle Euroopa. 2017. aasta sügisest on Kodukant Anu Viltropi isikus esindatud CEV-i juhatuses.

3.2 Külaliikumise Kodukant esindatus komisjonides

Eesti Külaliikumise Kodukant üks keskseid tegevusi on teostada külakogukondade ning maapiirkondade elanike huvikaitset. Üheks viisiks seda teha on olla aktiivne erinevates komisjonides ning töörühmades ning pakkuda kogukondade arengu valdkonnas oma teadmisi. Aastatel 2020/2021 osaleb Kodukant järgmiste komisjonide töös:

- Põllumajanduse ja kalanduse (PÕKA) arengukava 2021-2028 seirekomisjon
- Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN)
- Maaeluvõrgustiku Koostöökoda
- Eesti Kodanikuühiskonna Arengu Kontseptsiooni (EKAK) ühiskomisjon
- Konsulentide Kutsekomisjon
- Kliimamuutuste komisjon (Keskkonnaministeerium)
- Töörühm vabatahtlike kaasamiseks kriisi olukordade lahendamiseks
- Kogukondade võimestamise töörühm (SIM)
- Avatud valitsemise töörühm (riigikantselei)

Kodukant teeb koostööd Riigikogu külaliikumist toetava mitteametliku komisjoniga. Väga tihe on koostöö maaelu, sise- ja rahandusministeeriumiga. Katusorganisatsioonidest on kõige rohkem koosloomes veetavaid algatusi Vabaühenduste Liidu, Eesti Leader Liidu ning Eesti Linnade ja Valdade Liiduga.

3.3 Kodukandi sihtrühmade infokanalid ja -listid

Liikumise Kodukant koduleht (www.kodukant.ee.) on eelkõige olnud liikmetele ja võrgustikule suunatud infokanal. 2018. aasta jaanuarist augustini külastas kodulehte ligikaudu 1100 külastajat kuus. Kodukandil on veidi üle 1000 jälgija Facebookis, kelleni jõuavad igapäevaselt külaliikumise, vabatahtliku tegevuse või maaeluga seotud sõnumid. 2018. aasta juulis jõudsid Eesti Külaliikumine Kodukant Facebooki uudised kuni 13 918 inimeseni (*reach*). Liikmete siseinfo liigub meililisti kaudu, kuhu kuulub 102 inimest. Samuti on organisatsioonis mitmeid tööpõhised meililiste. Külaliikumine Kodukant osaleb aktiivselt avalikus diskussioonis, näiteks 2020. aasta juunis oli 14 meediakajastust üle-eestilistes ja kohalikes väljaannetes.

Kodukandi kodulehel on põhiline info kättesaadav ka vene ja inglise keeles. <https://kodukant.ee/ru/> ja <https://kodukant.ee/en/>

Liikumine Kodukant omab ja haldab veebilehte Vabatahtlike Värav (www.vabatahtlikud.ee), mis on suunatud vabatahtliku valdkonna uudiste, kuulutuste ning info jagamisele, vahendamisele ja levitamisele. Vabatahtlike Väravas on kuus keskmiselt 4000 lugejat. Lisaks haldab Liikumine Kodukant Facebooki lehte Vaba Tahe, millel on käesoleval hetkel 1336 jälgijat. Postituste ulatus (*reach*) küündib kuni 5000 inimeseni. Iga kahe nädala tagant edastab Vabatahtlike Värav uudiskirja, millel on käesoleval hetkel veidi alla 800 lugeja. Uudiskirja lugejate arv on aja jooksul pigem vähenenud ning näib, et uudiseid otsitakse pigem Vabatahtlike Väravast ning erinevatest sotsiaalmeedia kanalitest. Vabatahtliku tegevuse võrgustiku meililisti kuuluvad kõikide võrgustiku liikmete esindajad. Seoses vabatahtliku tegevuse strateegilise partnerluse lepingu lõppemisega on Kodukant valmistumas Vabatahtliku Värava ja värava juurde kuuluvate listide üleandmist uuele partnerile. Teisalt Värava arengu kogemus näitab, et suudame üle-eestilist veebikeskkonda arendada.

Eesti Külaliikumisel Kodukant olulisim infokanal on **liikmete list** (102 aadressi), millesse kuuluvad kõikide liikmesorganisatsioonide juhatuste liikmed ning tegevmeeskond. Listis on kokku keskmiselt 100 püsilugejat. Listis arutame külaelu puudutavaid küsimusi ning edastame infot Kodukandi tegevuste kohta sh. vabatahtliku valdkonna tegevuse kohta.

2020 aasta kaardistuse baasil on täiendavalt loodud järgmisel listid, mida kasutatakse sihtrühmale olulise info jagamiseks ning tagasiside saamiseks:

- külavanemate list (854 aadressi), kuhu kuuluvad 69 maapiirkonda omava omavalitsuse küla- ja alevikuvanemad, kelle hulgas võib vajadusel eristada kehtiva mandaadiga ja n.ö. mitteametlikud külavanemad;
- külaseltside list (905 aadressi), kuhu kuuluvad külaseltsi tunnustega MTÜde ja seltsingute kontaktisikud 69 maaomavalitsusest;
- külamajade list (287 aadressi), kuhu kuuluvad kogukondade poolt hallatavate kogukondlike keskuste kontaktisikud;
- ametnike ja komisjonide list, (111 aadressi), kuhu kuuluvad külade ja kogukondade temaatikaga tegelevad ametnikud 60 omavalitsusest ning volikogu komisjonide juhid 44 omavalitsusest.
- koostöökogude list (37 aadressi), kuhu kuuluvad kogukondi kaasavad koostöökogude kontaktisikud 27 omavalitsusest.

Lisaks on mitteametlik list maapiirkondade uuelanikest (64), kes 2020 sügisel läbi viidud küsitluses väljendasid huvi kogukonnatöö arenguprogrammi vastu.

4. Külaliikumise Kodukant võimekuste ülevaade võimekate ja hoolivate kogukondade strateegilisel arendamisel

Kodukant on pika ja tegusa eksisteerimise aja jooksul kujundanud välja mitmeid olulisi võimekusi, mis aitavad edukalt täita kogukondade arendamise võimestamise rolli.

4.1 Analüütiline võimekus

Kodukant kui kogukondade arengut toetava ja huvikaitset teostava organisatsiooni analüütiline võimekus tuleneb oskusest analüüsida ja kasutada läbiviidud uuringutes ja küsitlustes, kaardistustes, aruteludel saadud teadmisi dialoogides, kohtumistel partnerite, valitsuse ning omavalitsustega tõstmaks esile maaelu väärtuste hoidmise vajalikkust läbi kogukondade, külade, külavanemate tegevuse. Sellele viitab ka Kodukandi osalus mitmetes maapiirkonna eluolu puudutavates komisjonides ja töögruppides.

Kodukant on aastate jooksul jälginud ja analüüsinud muutusi ja trende riigi maaelupoliitikas ning oma teadmiste ja tegevusega olnud siin oodatud asjatundlikuks partneriks just tänu uuringutele, kaardistustele ja küsitlustele.

Kodukandi analüütiline võimekus annab positsiooni oma tegevusi asjalikult, vajalikult ja järjepidevuslikult planeerida, fookuses, vastavalt eesmärgile, võime -tegutseda kogukondade heaks.

Viimane, 2020 läbi viidud **Külaliikumise ja tugisüsteemi kaardistus** annab hea pildi külaliikumise tänasest seisust. Varasemad analoogsed kaardistused (2004, 2012 ja 2016) annavad võimaluse jälgida trende ka ajas ning teha neist järeldusi oma tegevuskava koostades ja tõsta seega järjekindlalt külakogukondade võimekust oma elukoha huvide eest seista .

<https://kodukant.ee/uudised/kodukandi-kaardistus-kinnitab-kulaliikumise-moju-avatud-valitsemisele/>

Lisaks mahukamatele uuringutele on Kodukandil võimekus saada kiirelt vahetut tagasisidet olukorrale maapiirkondades. Selleks kasutab Kodukant avatud kiirküsitlusi (2020 , mille tulemusi kasutatakse argumentidena nii dialoogis poliitika kujundajatega kui ka uute arendusprojektide koostamisel. 2020 viidi läbi kaks kiirküsitlust „**Eriolukorra mõjust maaelanikele**“ ning „**Maapiirkondade uuselanike küsitlus**“.

<https://kodukant.ee/uudised/kulaliikumine-kodukant-viis-labi-kusitluse-eriolukorra-kohta/>

Kaardistuse ja küsitluste tulemusi on mitmel korral esitletud ning kokkuvõtted on pälvinud tähelepanu nii meedias kui ka poliitikakujundajate hulgas.

Varasematest uuringutest ja küsitlustest on märkimisväärsamad järgmised:

- Külaliikumise küsitlus (Kodukant 2018)

<https://kodukant.ee/uudised/maal-elamise-eeliseks-peetakse-head-kasvukeskkonda-lastele/>

- Külavanemate uuring "Külavanemate institutsionaalse koostöömudeli väljatöötamine kohalikele omavalitsustele" (AS Teravik 2017)
<https://kodukant.ee/kulavanemad/kulavanemate-uuring/>
- Külavanemate roll kohaliku kogukonna arengus ja selle dünaamika (Rivo Noorkõiv 2016), https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2016/11/kogukondlik-mudel_analuus_final2.pdf
- Veebiküsitlus „Teenuste kättesaadavus kodukohas“ (Kodukant 2019)
<https://kodukant.ee/uudised/teenused-maal-koige-enam-ollakse-rahul-raamatukogude-ja-haridusasutuste-teenuse-kattesaadavusega/>

4.2 Strateegilise planeerimise võimekus

Tänu Kodukandi panusele külakogukondade arengu planeerimise oskustesse ja juhatuse enesearenduslik õppimistahe on andnud organisatsioonile võime ise oma tegevusi strateegiliselt planeerida (õpetades teisi, õpid ise) kasutades selleks osalusplaneerimise meetodit. Kodukandi uusim arengudokument „Külaliikumise strateegia 2030“ kinnitati üldkogu poolt aastal 2019.

(Vaata: https://kodukant.ee/wp-content/uploads/2019/07/Eesti_Kylaliikumise_strateegia_2030.pdf)

Strateegia koostati protsessina, kus said kaasa rääkida nii liikmed kui ka sihtgrupi esindajad ja huvigrupid (225 vastajaga „Külaliikumise küsitlus“ 2018). Tegemist on ühingu kolmanda strateegilise dokumendiga, kirjeldades strateegilisi eesmärke ja tegevusi ning mis kattuvad otseselt antud hanke fookusega. Kokku on lepitud visioonile vastav ja eesmärkide saavutamiseks vajalik selge mõõdikute süsteem, mille järgi hinnatakse ühingu tegevuse tulemuslikkust.

Siinkohal kõige asjakohasemad eesmärgid:

Eesmärk: Külades, valdades ja Kodukandi organisatsioonis on tõusnud koostöö ja kaasamise võimekus. Mõõdikud:

- Küsitlus näitab koostöö kasvu kogukondade sees ja külade vahel
- Külavanemate ja külaseltside arv. Baastase 2020 vastavalt 554 ja 905
- Vabatahtlike osakaalu muutus ühiskonnas. Baastase 2019 on 46%

Eesmärk: Omavalitsustes on välja kujunenud külade/kogukondade kaasamise ja koostöö mudelid. Mõõdikud:

- KOVide arv, kus on rakendatud kogukondade koostöö mudelit.
- Baastase 2020 külavanema statuut 36, külaelu komisjon 44, külade rahastamise kord, külaelu toetav ametnik 60, külade ümarlaud või ühendus 27.

Eesmärk: Külades ja kogukondades on tõusnud võimekus luua eeldusi töökohtade tekkeks ja kogukonnateenuste pakkumiseks. Mõõdikud:

- Külamajade poolt pakutavate teenuste ja töökohtade arvu muutus maapiirkondades

4.3 Võimekus tegutseda üle-eestiliselt

Üleriigilise tegutsemise võimekus toetub kolmele sambale.

Esiteks Kodukandi liikmeskonnale, mis katab kogu Eestit. Erandiks on Võru maakond, kelle puhul on sõlmitud edukalt toimiv partnerlusleping Võrumaa Arenduskeskusega. Tegutsemisvõimekuse tõstmiseks töötab Kodukant selle nimel, et toetada kogukondlike ühenduste teket kõigis omavalitsustes ning tugevdada sellega veelgi oma üle-eestilist võrgustikku.

Teiseks sambaks on suurepärase koostöö teiste üle-eestiliste võrgustikega nagu MAK'ide MTÜ konsultantide võrgustik, Eesti Leader Liit, Eesti Linnade ja Valdade Liit jne. Nende organisatsioonidega jagatakse infot ning nad on kaasatud mitmetesse ühistesse projektidesse ning suur sündmustesse.

Kolmas lisagarantii üle-eestiliseks kaasamiseks ja infovahetuseks on põhjalike sihtrühmade olemasolu, mis uuendatakse iga kolme-nelja aasta tagant külaliikumise kaardistuste käigus. See võimaldab jagada sihtrühmadele operatiivselt olulist infot ning kaasata neid küsitlustesse ja uuringutesse ilma vahendajateta.

Näited üle-eestilisest tegutsemisest:

- Eesti Külade Maapäev – iga kahe aasta järel 300 osalejat kõikidest maakondadest ning partner organisatsioonidest.
- Maal elamise päev - 2019 osalesid kohalikud asutused/organisatsioonid/ettevõtted 35 omavalitsusest ja 2020 (koroona-aastal) 18 omavalitsusest üle Eesti.
- Külade ja omavalitsuste koostööseminarid – 2020 novembris osalesid KOV-põhised tandemid külaliider + ametnik 17 kohalikust omavalitsusest. Kaks seminari toimub mais 2021.

4.4 Huvikaitse võimekus

Kodukandi huvikaitse võimekus avaldub eelkõige läbi tugeva võrgustikutöö sihtrühmade vajaduste esindamiseks nii maakondlikul, kui ka riiklikul tasandil. Meie laiem huvikaitse missioon on jälgida kogukondliku tegevuse printsiibi esiletoomist ja arvestamist poliitikate kujundamisel.

Missiooni elluviimiseks oleme loonud võrgustiku valdkondlikest partneritest, kellega koos ja/ või kelle kaasabil on võimalik huvikaitset teostada süsteemselt ja tulemuslikult.

Välja on kujundatud koostöösuhted Eesti Linnade ja Valdade Liiduga, kellega koostöös viikase ellu kogukondade ja omavalitsuste koostöövõimekusele suunatud tegevusi; Eesti Leader Liit, kelle eestvedamisel toimub uue EL eelarve perioodi rahaliste vahendite kasutamise laiendamine (multifondid); Maaeluministeerium, kelle haldusalas oleva maaelupoliitika kujunemisel ja ka ellu viimisel me jälgime, et põllumajandusliku tegevuse kõrval oleks selgelt eristuvad eesmärgid ja tegevused ka kogukondade suunal; Rahandusministeerium, kelle üheks tegevussuunaks on kujundada regionaalpoliitikat jne.

Viimane huvikaitsemise tegevuse näide on seotud just Kohaliku omaalgatuse programmi tingimuste muutmisega ja seal kogukondade võimestamise teema esile toomisega.

Kodukant on viinud maakogukondade tasandi huvikaitse tegevused ka vabariigi valitsuse tasandile läbi Eesti Külade manifesti: <https://kodukant.ee/uudised/eesti-kulade-xiii-maapaeva-manifest/>. Manifesti sisuloomes on osalenud kõikide eelpool nimetatud partnerite esindajad ning sealsed punktid on saanud kõikidelt ministeeriumitelt tagasiside. Manifest oli valitsuses arutelul 19.11.2021 ning selle tulemuseks on raport, kus valitsus leppis kokku ministeeriumite tasandi ülesanded.

5. Liikumise Kodukant eesmärgid Siseministeeriumi strateegilise partnerina „Kodanikuühiskonna programmi 2021 – 2024 meetme Võimekad ja hoolivad kogukonnad prioriteetide elluviimisel

5.1 Prioriteet „Süsteemne ja võrgustikupõhine kaasamine kohalikul tasandil“

Selleks, et kohtadel toimiks süsteemne ja võrgustikupõhine kaasatus on oluline tegeleda kahe poolega: ühelt poolt peame tegema tööd, et Eesti oleks kaetud kogukondadega, kes soovivad kohalikku elu edendada ja teisalt peab olema olemas omavalitsuste soov ja tahe piirkonda edendada koostöös oma kogukondadega.

Liikumisel Kodukant on täna olemas ülevaade maaomavalitsuste kogukondadele suunatud tugisüsteemidest kui ka kogukondlikust aktiivsusest. Täna on vaid 27 maaomavalitsuses olemas vallaga partnerluses olevad kogukondade koostöökogud, külavanemate statuudid on vastu võetud 37 omavalitsuses. Eesti 4601 külas on täna ühel või teisel moel kogukondliku tegevusega kaetud 2115 küla ehk 46% küladest. Seega, et üldse võrgustikupõhist tööd arendada tuleb hakata senisest enam tähelepanu pöörama ka ülejäänud piirkondadele, kus kogukondlik tegevus on madal. Vaja on tutvustada kogukonna olemust, võimalusi ja sealt edasi võrgustikupõhiseid kaasamise võimalusi nii potentsiaalsetele kogukondade

eestvedajatele kui omavalitsustele. Lisaks on Liikumisel Kodukant vaja juurde kaardistada linnades tegutsevad kogukonnad ja nende senine koostöö linnavalitsusega.

Kodukant seab antud prioriteedi osas sihiks teha lisakaardistuse ka linnades olevate kogukondade osas, kindlasti on vaja vaadata seni tehtud kaardistuse sisse ja analüüsida senist sisulist kaasatust, tuua välja toimivad praktikad ning läbi selle asuda kõnetama omavalitsusi ja kogukondi, kus täna koostööd ei ole.

5.2 Prioriteet „Kogukondade ja kohalike omavalitsuste teadlikkuse tõstmine kohaliku tasandi ja kogukondade koostöövõimalustest“

Kogukondlik lähenemine on meie ühiskonnas saamas üha populaarsemaks teemaks erinevates kõnedes ja arengudokumentides. Tegelikuses on väga palju erinevaid arusaamu ja lähenemisi kogukondadele. Traditsiooniliselt on kogukondadeks peetud asukohapõhiseid kogukondi nagu küla ja linnaosa kogukonnad. Kogukonna teooriates eristatakse huvi-, kultuuri- ja identiteedipõhiseid, ankurinstitutsioonide juurde moodustunud, samades oludes inimeste vastastikust toetust pakuvaid ja õpikogukondi. Samades oludes inimeste kogukonnad seovad neid, kes on ajutiselt, enamasti planeerimatult, sattunud keerulisse olukorda ning otsivad teineteiselt tuge ja infot. Eestis praktiliselt tundmatu mõiste on ankurkogukonnad, milleks võivad olla konkreetse piirkonnaga seotud asutused: koolid, haiglad, muuseumid, raamatukogud, kirikud, talud, kultuurikeskused ja kohalikud ettevõtted. Mõistame, et strateegilise partnerluse konkursil käsitletakse kogukonnana just traditsioonilisi, asukohapõhiseid kogukondi. Kuid uued lähenemised, näiteks raamatukogu - kui linnalise kogukonna kohtumispaik aitab piirkonna arengusse tuua täiesti uut lisaväärtust. Kodukandi hinnangul ei adu ei olemasolevad kogukonnad ega omavalitsused tihti võimalusi, mida ja millistes vormides saaks tegelikult koostööd teha. Samuti ei pea koostöövõrgustikud koosnema alati samadest tegutsejatest, vajalik on vaadata, kes kohapeal on ja kes kõik saaks tegelikult aidata kaasa paikkondade arendamisele.

Antud prioriteedi juures peame Kodukandi rolliks erinevate võimaluste, praktikate, uute kogukondlike lähenemiste tutvustamist laiemalt nii kogukondadele kui omavalitsustele. Tahame kindlasti pöörata tähelepanu dialoogi loomisele erinevate osapoolte vahel, vajalik on luua kaasaegseid juhendmaterjale ja keskkondi, mis aitaks kõigi osapoolte edendada kogukondlikku lähenemist ja tõsta teadlikkust koostöövõimaluste kohta. Kogukonna käsitlemiseks on vaja ka teemaga seotud mõisted lahti kirjutada, mida küll kahjuks ei ole võimalik antud pakkumise tegevuskavva mahutada kuid kindlasti tõstatame tegevuse vajalikkuse teemakohastel aruteludel.

5.3 Prioriteet „Kohaliku omavalitsuse tasandil kogukondade kaasamine kohaliku elukeskkonna kujundamisse“

Antud prioriteet on tihedalt seotud kahe eelneva prioriteediga. Kodukandi kaardistamise käigus tuli selgelt välja, et täna on meil küll loodud koostöövorme osalemiseks, samas on neid

koostöövorme siiski toimimas vaid vähestes omavalitsustes. Enamlevinud kogukondade kaasamispraktikad omavalitsustes on kaasava eelarve rakendamine, külavanemate ellukutsumine ja kohalike ühenduste ning kogukondlike koostöömarlaudade tegutsemine. Kindlasti saab leida veel viise kuidas kogukondi kaasata. Meie peame oluliseks, et koostöövormid oleks levinud, põhinevad osapoolte partnerlusele ja kasutusel kõigis omavalitsustes.

Kodukant sisustab antud prioriteeti kaardistamiste, analüüsi käigus välja tulnud heade praktikate esile toomisega ja valmisolekuga pakkuda omavalitsustele ja kogukonna eestvedajatele tuge kogukondade kaasamise ning teavitustöö avatud valitsemise põhimõtete rakendamise osas.

5.4 „Prioriteet „Teenuste delegeerimine kohaliku tasandi vabaühendustele või kogukondadele“

Prioriteedi osas peame oluliseks lisaks delegeerimisele ka teenuste koosloome aspekti. Ehk siis erinevate teenuste osas võiksid omavalitsused sihtgruppidega, keda teenused puudutavad läbi mõelda, kuidas teenust kõige parem ja mõistlikum oleks pakkuda. On teenuseid, kus parim lahendus on hoopis koostöö ja kogukonna kaasamine teenuse pakkumise ning on teenuseid, mis sobiks hästi kogukondadele ka delegeerida.

Täna teeb koolitusi selles valdkonnas peamiselt KÜSK (Nula) ja MAK võrgustik (arenguprogrammi ja PATEE raames). Samuti tegeleb selle suunaga süsteemselt sotsiaalsete ettevõtjate võrgustik. Leader Liidu ja Kodukandi koostöös on käivitumas arukate külade arenguprogramm, mis keskendub selliste kogukondade toetamisele ning võrgustamisele, kellel on suutlikkus ja motivatsioon reaalselt oma elukeskkonda muuta. Neist paljude fookuses on uued teenused ning tihedam koostöö kohalike omavalitsustega elanike elujärje parandamisel.

Arvestades eelnevat ja konkursi korraldaja eelarvelisi vahendeid näeme, et Kodukant selles prioriteedis saabki eelkõige keskenduda praktikate jagamisele ja kogukondade ettevalmistamisele senisest enam osaleda teenuste disainimisel, pakkumises või hangetes. Kindlasti tahame levitada praktikaid koosloomest, mida täna rakendab edukalt Võrumaa Arenduskeskus koostöös omavalitsustega.

Leiame, et kõik neli prioriteeti on omavahel tihedalt seotud ja nende saavutamisele aitab kaasa ühtne, terviklik tegevusprogramm. Pakume välja tegevusprogrammi, mis koosneb viiest tegevussuunast. Oleme oma tegevusprogrammis arvestanud Kodanikuühiskonna programmi maatriksis toodud indikaatoreid.

6. Tulemuste saavutamist tagav tegevuskava perioodiks 01.04.2021 kuni 31.12.2024

6.1 Tegevussuund 1: KAARDISTAMINE

Kogukondade, koostöö vormide, küla- või asumivanemate kaardistus. Maaomavalitsuste osas on tegemist sisuliselt korduvkaardistuse, andmete täpsustamise ja olemasolevate koostöövormide sisusse vaatamisega. Linnade osas viiakse läbi esmane kaardistus, samas Kodukandi kogemus tööst vabatahtliku tegevuse kui ka 2014. aastal Linnalabori kogukondade uuringu koostamisest (<http://www.linnalabor.ee/kogukonnauuring>) annab meile juba täna hea sisendi, millele kaardistamisel toetuda. Kaardistuse osas kasutame oma liikmeskonna ja võrgustike kontakte, samas loome kontaktvõrgustiku kõigi omavalitsustega. Kodukandi 2020 aasta kaardistuse andmetel on juba täna 60 omavalitsuses külakogukondadega tegelev ametnik, seega on meil hea lähtekoht omavalitsuste kaasamiseks.

Ajaliselt planeerime 2021. aastal saada ülevaate linna kogukondadest ja koostööst ning ühtlasi täpsustada meie 2020 aasta kaardistust. Kindlasti analüüsida koostöövormide sisu. Koostöövormide sisu juures saame välja tuua senise praktika ning selle kuivõrd antud koostöövorm toetab omavalitsuse ja kuivõrd kogukondade vajadusi. Millised on takistused ja millised on eduelamused ja muutused kohaliku elukeskkonna arendamisel.

Kaardistamise teise ringi, ehk andmete täpsustamise ja muutuse fikseerimise kavandame 2024. aastasse.

Seoses andmete kogumisega vaatab Liikumine Kodukant üle ka oma andmete töötlemise tingimused ja kaasajastab need vastavalt seadusele ja meie vajadustele.

Väljundid ja mõõtmine:

- andmebaas kogukondadest, külavanematest ja asumivanematest, kelle tegevus on suunatud paikkonna arendamisele (kohalikud külakogukonnad ja linnaasum kogukonnad), nende arv. Meie kaardistamine annab võimaluse fikseerida algseis 2021 aastal ja lõppseis 2024 aastal. Loomulikult on meie soov ja siht, et partnerluse lõpuks on kõigis omavalitsustes olemas koostööühendused. Teisalt tuleb arvestada kohapealsete inimeste ja organisatsioonide, omavalitsuste valmisolekut, hoiakuid koostöö suhtes. Meie saame pakkuda tuge aga kindlasti ei ole võimalik koostöövorme omavalitsuse tasandil luua ülevalt poolt.
- kaardistamise sisuline analüüs, mis avab seniseid koostöövormide sisu ja toob välja head praktikad, mis on ka esitletud.

6.2 Tegevussuund 2: TOETAVAD MATERJALID JA PRAKTIKAD

Tegevussuuna kaudu soovime paremini lahti mõtestada kogukonna olemust, võimalusi koostöös omavalitsustega paikkondade arendamisel. Kindlasti tuleb juhendmaterjalides käsitleda ka kogukondade eestvedajatele vajalike oskusi ja teemasid, millega kogukonnatöös tuleb arvestada. Vajalik on suunata tegevusi nii kogukondadele, kes juba toimetavad kui ka alles ärkavale kogukondadele ning omavalitsustele. Kavandame koostada nii juhendmaterjale, toetavaid videolugusid ja luua dialoogi erinevate osapoolte vahel.

Kogukondade arengu tasemete kirjelduse ja arengu hindamise juhendi loomine. Esmane, mida kogukonnatöös peab mõistma on, et kogukonna arendamine on protsess ning nende arengut saab jagada etappidesse. Liikumine Kodukant on oma 24 aastase kogukonnatöö praktika käigus toonud välja järgmised kogukonna arengu etapid:

- Algseis - äratamata kogukonnad - siin on tegemist piirkondadega kus inimesed ei suhtle omavahel, ei ole määratlenud ühist huvi ega panusta ühiselt paikkonna edendamisele.
- Esimene etapp - kooskäimine. Selles etapis hakkavad kogukonnaliikmed omavahel suhteid looma ja usaldust kasvatama.
- Teine etapp - esmavajaduste rahuldamine. Selles etapis kerkivad esile kogukonnaliikmete eluliselt olulised teemad.
- Kolmas etapp koosloome (sisaldab ühtsuse loomist, enesemääratlemist, arengu planeerimist, kogukonna ettevõtlikust ja teenuste pakkumise võimekust ja kogukonna valmisolekut kogukondlikkus sotsiaaltöös).

Seega peavad erinevad osapooled mõistma, mis etapis ollakse, millised on tegevused, mida saab teha, et kogukondi võimestada ja koostööd edendada. Ka omavalitsustel on oluline tuvastada, mis etapis nende piirkonna kogukonnad on, sest erinevas etapis kogukondadele tuleb läheneda erinevalt, kogukonnad vajavad ka erinevaid toetusmeetmeid erinevate arenguetappides. Meie ettepanek on luua kogukondade arengu tasemete kirjelduse ja hindamise juhendi, mis võimaldab kogukonnal endal hinnata oma arengu seisundit ning omavalitsustel ning Kodukandil seirata kogukondade arengu dünaamikat.

Parimate praktikate ja lugude kogumine, koondamine, levitamine ja kättesaadavaks tegemine veebis. Kaardistamise käigus esile tulnud näited täiendatakse, toimetatakse ja esitletakse nii juhendmaterjalides kui ka Kogukondade veebis (vaata punkt 5). Parimaid praktikaid esitletakse nii kirjalike kui ka video lugudena. Praktikate juurde lisatakse kogukonna eksperdi lühianalüüs.

Küla- ja asumivanemate juhendmaterjali ja statuudi kommenteeritud väljaande uuendamine. Eraldi käsitleme küla- või asumivanemate teemat. Kodukant on koostanud 2018. aastal külavanemate juhendmaterjali ja statuudi kommenteeritud väljaande, vt. lisa : <https://kodukant.ee/wp-content/uploads/2017/01/K%C3%BClavanema-statuudi-kommenteeritud-v%C3%A4ljaanne%2018%20Kodukant.pdf> Käesoleva partnerlusega me kaasajastame dokumenti, toome enam esile ka linnades asumivanemate valmise võimaluse ja kasuteguri. Valminud materjali tutvustamine

laiemalt võrgustikes, veebiplatvormil ja meedias. Kindlasti tuleb materjal tutvustamisele ka toetatavatel sündmustel vt. tegevussuunda 3.

Kogemuskohtumised KOV ametnikele ja kogukondadele. Kodukandil on juba olemas edukas kogemus veebiseminari formaadist, mis võimaldab saada inspiratsiooni üksteise kogemuste baasilt ning innustada omavalitsusi kogukondadega süsteemsemalt tegelema.

Väljundid ja mõõtmine:

- Vastavalt strateegilise partnerlus konkursi maatriksile peab tõusma omavalitsuste arv, kus aktsepteeritakse kogukondade panust. Meie kaardistus näitab, et baastase 2020 on 37 KOV, kus on volikogus kinnitatud külavanema statuut; 60 KOV, kus on kogukondadega tegelev ametnikud ning 44 KOV, kus on kogukondi toetav komisjon) meie siht on vähemalt 30% tõus nendes näitajates.
- Kogukondade arengu tasemete kirjelduse ja arengu hindamise juhendi olemasolu, ja testimise praktika, teostatakse esimesel kahel aastal.
- Praktikate kirjeldus - vähemalt 15 video ja kirjaliku lugu veebiplatvormil.
- Valminud külavanema - ja asumivanemate uuendatud juhend.
- Veebipõhised kogemuskohtumised omavalitsustega keskmiselt kaks korda aastas.

6.3 Tegevussuund 3: VÕRGUSTIKUTÖÖ

Tegevussuuna peamiseks sihiks on kutsuda ellu kogukondade arendamise üle-eestiline võrgustik. Võrgustik ühendab kohaliku omavalitsuse või sisese piirkonna tasandil toimivaid kogukondade koostöö vorme või ühendusi, kelle kaudu on võrgustikku seotud kõik paikkonna arenguga tegelevad kogukondlikud ühendused. Esimesel aastal saame koondada juba olemasolevad koostöövorme (on need siis ümarlauad, ühendused, kogud jm) . Kavandame nende kokkukutsumist aasta teisel poolel, lähtuvalt kaardistamise tulemustest.

Teisalt on ääretult oluline hakata tegelema piirkondadega kus, koostööd ja omavahelisi koostöövorme ei ole. Pakume välja kogukondade arenguprogrammi koostööks omavalitsustega. Programm käivitub teisel aastal, osalema kaasame koostöö vormide võimalikud käivitajad ja eestvedajad vähemalt 20 omavalitsusest. Arenguprogramm on aastane protsess, mis sisaldab ühiseid töötubasid, ühte inspiratsioonipäeva, kogemuskohtumisi ja individuaalseid konsultatsioone. Programmi etappide vahele jäävad kodutööd. Osalejad on nii kogukondade esindajad kui omavalitsuse esindajad. Programmi tulemuseks on piirkondades omavalitsuse ja kogukondade koostöö käivitumine. Toome maastikule uusi eestvedajaid ja uusi loodud koostöövorme.

Uued koostöövormid kaasatakse ühtsesse võrgustikku. Ühises võrgustikutöö kaudu pakume infovahetust, võrgustiku liikmete kaasamist läbi kohtumiste ning päevakohaste veebiküsitluste läbiviimist, et saada sisendit huvikaitse tegevuseks.

Lisaks tööle koostööühenduste võrgustikuga tuleb kindlasti teha koostööd sihtgruppidega nagu küla- ja asumivanemad, kohalike omavalitsuste kontaktisikud, kes tegelevad omavalitsuses kohaliku algatuse võimestamisega. Antud tegevussuuna puhul on väga oluline Kodukandi koostöö MAK võrgustiku, Vabaühenduste Liidu ja Leader Liiduga, et meie tegevused täiendaks teineteist, mitte aga ei dubleeriks (Arukate külade võrgustikutöö, MAKide nõustamisprogrammid)

Väljundid ja mõõtmine:

- Omavalitsuspõhiste kogukondlike koostöö ühenduste arvu kasv (baastase 27)
- Saame vaadata Kodukandi kaardistamise algseisu ja hiljem lõppseisu.
- 2-3 võrgustiku kohtumist aastas.
- Valmib kogukondade arenguprogramm, mille on läbinud vähemalt 20 omavalitsuse koostöö ühenduste potentsiaalsed eestvedajad.

6.4 Tegevussuund 4: TOETAVAD SÜNDMUSED

Toetavad sündmused on vajalikud, et tõsta laiemalt teadmust kogukondade teemast, pakkudes omavalitsustele ja kogukonna esindajatele, kogukonna arendajatele võimalust dialoogiks, kohtumisteks, kogemuste vahetuseks ja vajadusel ka kitsaskohtade esiletõstmiseks, mida üleriigiliselt tuleks lahendada.

Olulised toetavad sündmused ja nende sisu on:

Linna ja valdade päeva kogukonna-ala. Kogukondade huvikaitse linnade ja valdade suunal, tuues sisse teemad, mille kaudu kogukondade ja omavalitsuste koostööd võimestada.

Kogukonnafoorumid. Aastal 2022 ja 2024 aastal viime läbi Kogukonnafoorumi, kus tutvustame parimaid praktikaid ning muutusi kogukondade arengus ja suhetes omavalitsustega laiemalt. Ühtlasi kogutakse aastal 2024 sisendit uue Kodanikuühiskonna Programmi tarvis.

Ümarlauad partnerorganisatsioonidega teemal kogukondade koostöövalmiduse ja võimekuse suurendamine. Eesmärgiks saada partneritelt teadmisi, sisendit ja kompetentsi ning anda vastu Kodukandi partnerluslepingu täitmise tegevustes tekkinud värsket teadmust. Kasutame saadud koondinformatsiooni edaspidistes tegevustes..

Üldine valdkonna huvikaitse tegevus. See hõlmab tööd sihtrühma huvide kaitsmisel, nagu osalemine komisjonide töös, ettepanekute sõnastamine määrustesse ning valdkonda arendavatesse programmidesse ja arengudokumentidesse. Samuti näeme vajadust panustada koos partnerorganisatsioonidega kogukonna mõistete süsteemi korrastamisse. Huvikaitse sisaldab ka üldisemalt valdkonna nähtavana hoidmist läbi avalike esinemiste ja meedia.

Väljundid ja mõõtmine

Kogukonna teemalise teadlikkuse tõstmine:

- teema on käsitletud Linnade ja valdade päeval, partnerite ümarlaual
- ellu on viidud kaks üle-eestilist kogukonna foorumit;
- ettepanekud siseministeriumile võimekate ja hoolivate kogukondade teema edendamiseks; ettepanekud erinevates valdkonnaga seotud komisjonides ja töörühmades; ettepanekud uue kodanikuühiskonna arengu programmi sisendiks;
- soovitusel oma valitsustele ja kogukondadele kogukondliku töö edendamiseks.

6.5 Tegevussuund 5: KOMMUNIKATSIOON

Antud tegevussuund on vajalik, et hoida jooksvalt üleväl olulisi kogukonna teemalisi arutelusid, teavitada sihtgruppe partnerluslepingu raames toimuvast. Teisalt sisaldab tegevussuund ka ühtse Kogukonna veebiplatvormi loomist ja igapäevast haldamist.

Kogukondade veebiplatvormi loomine. Loomes kogukonna teemat, praktikat, juhendmaterjale sisaldav veebiplatvorm, kus on võimalik kogukonna esindajatel saada vajaliku tuge. Platvormi lähteülesanne arutatakse läbi võrgustiku, koostööpartneritega. Platvormi avamine hiljemalt 2022 esimesel poolel. Kuni platvormi valmimiseni teeme sihtrühmale suunatud materjalid ja info kättesaadavaks oma veebilehel kodukant.ee.

Nii platvormi igapäevaseks haldamiseks kui laiema kommunikatsiooni korraldamiseks palgatakse kommunikatsiooni inimene. Kommunikatsioonis kasutame erinevaid sotsiaalmeedia kanaleid ja avaldame uudiseid, pressiteateid kui ka sisu artikleid.

Väljundid ja mõõtmine

- valminud on kogukondade veebiplatvorm,
- postituste arv platvormil,
- teema kajastus meediakanalites (ilmunud artiklite, uudiste, pressiteadete arv, meediakajastuse analüüs)

6.6 Tegevuskava ja tulemusnäitajad aastate lõikes

Tegevussuund	2021	2022	2023	2024	Väljundid ja indikaatorid
1 KAARDISTAMINE					
1.1	-Linnaliste kogukondade olukorra esmane kaardistus. -Maaliste kogukondade korduv kaardistuse täiendamine.	-Kogukondade ja KOV vaheliste koostöövormide sisuline analüüs.		-Kogukondade ja koostöövormide korduskaardistus	-andmebaas kogukondade ning KOV koostöövormide ning vastavate kontaktide kohta. -sisuline analüüs kogukondade kaasatuse kohta KOVide poolt.
2 TOETAVAD MATERJALID JA PRAKTIKAD					
2.1	-Kogukondade arengutasemete hindamise juhendi loomine	- Kogukondade arengutasemete hindamise juhendi testimine, tutvustamine, rakendamine			-KOV arv tõusnud (min 30%, kus aktsepteeritakse kogukondade panust (baastase statuut 37, ametnikud 60, komisjon 44 omavalitsuses)
2.2	-Praktikate esitlemine	-Praktikate esitlemine	-Praktikate esitlemine	-Praktikate esitlemine	-kogukondade arengu
2.3	-Kogemuskohtumised veebis KOV ametnikele ja kogukondadele.	-Kogemuskohtumised veebis KOV ametnikele ja kogukondadele	-Kogemuskohtumised veebis KOV ametnikele ja kogukondadele.	-Kogemuskohtumised veebis KOV ametnikele ja kogukondadele.	hindamise juhend koostatud ning metoodika testitud vähemalt 3 omavalitsuses
2.4		Külavanema ja asumivanema statuudi juhendmaterjalid uuendamine ja tutvustamine			-praktikate kirjeldused, vähemalt 15 video ja kirjaliku loona; -valminud külavanema - ja asumivanemate uuendatud juhend. -vähemalt 8 veebipõhist kogemuskohtumist omavalitsustega
3 VÕRGUSTIKUTÖÖ					
3.1	Üle-eestilise kogukondade võrgustiku	Kogukondade võrgustiku kohtumised ja	Kogukondade võrgustiku kohtumised ja	Kogukondade võrgustiku kohtumised	- omavalitsuspõhiste kogukonna koostöö ühenduse

	koondamine ja tegevuste käivitamine	infovahetus korraldamine	infovahetus korraldamine	ja infovahetus korraldamine	arvu kasv vähemalt 30 % (baastase 27). - kokku vähemalt 10 võrgustiku kohtumist.
3.2		Kogukondade arenguprogrammi väljatöötamine	Kogukondade arenguprogrammi läbiviimine		- arenguprogramm on välja töötatud ja ellu viidud vähemalt 20 omavalitsuse baasil
3.3	Valdkonna huvikaitse tegevus				-komisjonide arv, kuhu panustatakse; tehtud ettepanekute arv
Tegevussuund	2021	2022	2023	2024	Väljundid ja indikaatorid
4 TOETAVAD SÜNDMUSED					
4.1	-Linnade ja valdade päeva kogukonna-ala	Linnade ja valdade päeva kogukonna-ala	Linnade ja valdade päeva kogukonna-ala	Linnade ja valdade päeva kogukonna-ala	-Kogukonna teema on käsitletud kõigil Linnade ja valdade päevadel ning partnerite ümarlaudadele; -ellu on viidud kaks üle-eestilist kogukonna foorumit; -ettepanekute arv ministeeriumitele, komisjonidele ja töörühmadele ning partnerorganisatsioonidele
4.2	-Partneritega koostöö ümarlaud	Partneritega koostöö ümarlaud	-Partneritega koostöö ümarlaud	-Partneritega koostöö ümarlaud	
4.3		-Kogukonnafoorum		-Kogukonnafoorum	
5 KOMMUNIKATSIOON					
5.1	Jooksev kommunikatsioon	Jooksev kommunikatsioon	Jooksev kommunikatsioon	Jooksev kommunikatsioon	-valminud on kogukondade veebiplatvorm, -postituste arv platvormil, -teema kajastused meediakanalites
5.2	-Kogukondade veebikeskkonna kontseptsiooni väljatöötamine	-Veebikeskkonna loomine ja rakendamine, haldamine ja arendus	-Veebikeskkonna haldamine ja arendus	-Veebikeskkonna haldamine ja arendus	

7. Eelarve kululiikide lõikes 2021-2024

KULULIIK	2021	2022	2023	2024
Tööjõuga seotud kulud: - 4 aastase tegevuskava elluviimiseks planeerime 1 täisajaga töökohta netopalgaga 1000 eurot, mis jaguneb 2 juhatuse liikme vahel: Krista Habakukk koormusega 0,6 ning Ivika Nögel koormusega 0,4. Tööandja kulu kuus on 1734.- eurot.	15607	20808	20808	20808
Tegevustega seotud kulud tegevussuundade:* -sündmustega (võrgustiku kohtumised, kogukonnafoorumid, arenguprogramm, kogemuskohatumised) seotud korralduskulud sisaldavad ruumide rente, kohvipause, lektoreid, tehnilist IT tuge, kujundustöid) 4 aasta kogusummas 24 000 - ekspertide teenust vajame erinevate materjalide koostamiseks ja vormistamiseks (kaardistuse analüüs, - kogukondade arengu hindamise juhend, ekspertkommentaariid praktikatele, uuendatud juhend küla- ja asumivanemate statuudiks, arenguprogrammi väljatöötamine) 4 aasta kogusummas 16 000 eurot - kogemuslugude videomaterjalide töötlemine 2066.-	13290	15592	6592	6592
Kommunikatsiooni kulud: - sisaldavad artiklite, sõnumite, pressiteadete formuleerimist, kujundamist ja edastamist meedias ning sisuloome tööd kogukonnaportaalis.	3600	3600	3600	3600
Üldkulud ja portaali arendus: -sisaldab telefoni ja transpordi kulu, IT tuge summas 1500.- aastas -raamatupidamise kuju 1500.- aastas -veebiportaali arendamist esimesel kahel aastal kogusummas 5500.- - portaali jooksev arendus 3-4 aastal 1000.-	7690	4500	3500	3500
Kokku:	40 187	44 500	34 500	34 500

* Strateegilise partnerina peame oma ülesandeks kaasata tegevuskava võimalusel täiendavaid ressursse, mis aitaks tegevuskava teostada laiemalt ning täiendavat oskusteavet kasutades.

8. Tegevuste elluviimise eest vastutajad, töö korraldamine

Taotluses toodud tegevuste elluviimise põhivastutus lasub Eesti Külaliikumise Kodukant juhatusel.

Kavandatav meeskond ja valdkonna kompetents

Krista Habakukk, kogukondade valdkonna arendusjuht 0,6 töömahuga. Peamised vastutusvaldkonnad antud lepingu kontekstis on: lepingu üldise tegevuste koordineerimine; tegevuskava sh huvikaitseliste ja esindustegevuste läbiviimine; eelarve ja sellega seonduva dokumentatsiooni ning aruandluse koostamine, lepingu raames väliskommunikatsiooni koordineerimine; toetavate sündmuste ettevalmistamine ja elluviimine ja e-keskkonna väljatöötamise koordineerimine.

Krista omab pikaajalist kogukondade, MTÜde ja KOVide nõustamise kogemust. Täiendavalt on ta läbinud rahvusvahelisele ANSE kutsestandardile vastava superviisori väljaõppe. Kristal on pikaajaline huvikaitse praktiline kogemus.

Ivika Nõgel, võrgustikutöö valdkonna juht 0,4 töömahuga. Peamised tegevused on võrgustikutöö ettevalmistamine, koordineerimine, kommunikatsioon ja tegevuste kavandamine; kaardistuste ning toetavate sündmuste ettevalmistamine ja koordineerimine. Lepingüldiste tegevuste raames sisekommunikatsiooni korraldamine ja esindustegevused.

Ivika omab pikaajalist kogemust kogukondade arengute kavandamisel, sh arengukavade, analüüside ja uuringute läbiviimises. Samuti on ta kogenud protsessijuht ning moderaator. 2020 aastal korraldas ta Kodukandi sihtrühmade kaardistamise tegevusi ning koostas ka tulemuste analüütilise kokkuvõtte.

Eha Paas, kogukonna- ja vabatahtliku töö ekspert. Ehal on pikaajaline kogukonnatöö praktika, lisaks õpib Eha Tartu Ülikooli magistriõppes kogukonna juhtimise ja heaolu kursusel, mis toob meie tegevusse ka teaduspõhised kogukonna lähenemised.

Krista Pedak, ekspert. Krista toob meeskonda kogemuse töö Ida-Virumaa kogukondadega, sh eelkõige just linnakogukondadega. Krista tunneb piirkonda, oskab vene keelt ja seetõttu aitab ta kogukondade tööd ja loogikat viia ka vene keelt kõnelevatesse piirkondadesse.

Krista on olnud 15 aasta MTÜde konsultant Ida-Virumaa Arenduskeskuses, mille läbi ta teab ja tunneb valdkonda ja selles toimuvaid arenguid.

Anne-Ly Aalde, raamatupidaja. Kodukandi raamatupidamine on alati olnud korrektne ja õigeaegne. Raamatupidamine ostetakse teenusena sisse OÜ Miilian.

Lepingu täitmise ja tegevuste elluviimise hindamise ja seire elluviimiseks loome tegevmeeskonna juurde **valdkondlike ekspertide tööühma**. Tööühma funktsioon on anda

nõu ja teha ettepanekuid tegevmeeskonnale, kuidas ja mille abil täiendavalt saavutada valdkonna jaoks parimaid tulemusi.

Iiris Saluri, kommunikatsiooniekspert. Iiris töötab Maaeluministeeriumis avalike suhete osakonnas. Lisaks on ta ise külavanem ja tegeleb kogukondade arendamisega Rapla vallas.

Kairi Kasearu, TÜ ühiskonnateaduste instituudi empiirilise sotsioloogia professor. Lisaks on Kairi Leevaku külavanem ja Põlvamaa külaliikumise juhatuse liige. Tema kompetents on vajalik eelkõige tegevussuundades välja toodud kaardistamiste, analüüside, juhendite ettevalmistamisel ja koostamisel.

Kalle Toomet, Eesti Linnade Valdade Liidu esindaja. Ülesanne on tagada omavalitsuste informeerituse ja lepinguliste tegevuste tagasiside kogumine valdadelt.

Eesti Vabaühenduste Liidu esindaja. Kaasame Vabaühenduste Liidu kompetentsi just linnaliste kogukondade tegevuste läbimõtestamisse ja vajadusel ja ka võimalike tekkivate õigusloome alaste küsimuste lahendamise.

Marten Lauri, strateegilise partnerluse lepingu osapoole esindaja Siseministeeriumis.

Vajadusel kaasatakse töörühma veel täiendavaid eksperte. Töörühma tööd koordineerib võrgustikutöö juht.

Peamised strateegilised koostööpartnerid lepinguliste tegevuste elluviimisel on Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Leader Liit, Eesti Vabaühenduste Liit, Maakondlikud arenduskeskused (MARO), Rahandus- ja maaeluministeerium. Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Tegevuste käivituse ja arendamise käigus on eesmärk valdkondlike partnerite ringi veelgi laiendada

Andmekaitse

Liikumine Kodukant koostas 2018. aastal oma andmete töötlemise tingimused. Seoses meie tegevuste muutumisega vaatame andmete töötlemise tingimused lähiajal üle ja teeme vajalikud uuendused vastavalt andmekaitse seadusele.

Asjaajamise korraldamine

Kodukandi asjaajamine on elektrooniline ja dokumente säilitatakse serveris. Kodukandi dokumendid ja tundlik informatsioon asub Harjumaa OVL serveris, kus on olemas digitaalne arhiiv millele on juurdepääs ainult vastutavatel isikutel.

Oleme ka laiemalt viinud oma töökeskkonna veebikeskkonda. Kodukandil ei ole traditsioonilisi bürooruume, kõik meeskonnaliikmed töötavad kodukontoris ja oleme suhtluses oma sihtgruppidega valmis eelkõige kohtuma just nende juures või kasutama

veebikeskkondade võimalusi (zoom, teams). Suuremate kohtumiste tarvis on meil igas maakonnas kasutada riigimajade ja omavalitsuste ruume, kus on olemas ka vastavad vahendid ülekannete tegemiseks. Tallinnas saame kohtumisteks kasutada täiendavalt ka ministeeriumite, Harjumaa OVL'i ja teiste partnerite ruume. Ühtlasi on meil Harjumaa Omavalitsuse Liiduga kokkulepe, et meie organisatsiooni juriidiline aadress on Sirge 2 Tallinn. Meie postiaadress asub juhatuse liikme aadressil - Nõgla talu, Vidrike küla, Otepää vald.

Anname endale aru, et meie taotluses toodud tegevusprogramm on ambitsioonikas ja väga mahukas. Hinnates ministeeriumi poolseid eelarve võimalusi, oleme planeerimas lisaressursi kaasamist, mis aitaks tegevuskava teostada laiemalt ning täiendavat oskusteavet kasutades.

Lisainfo: Ivika Nõgel, ivika@kodukant.ee, 5115914

Liikumine Kodukant juhatuse liige